

LADISLAVOV PLAŠT. Zagreb, Riznica katedrale

(oko 1300), također iz Riznice zagrebačke katedrale. Romanička mitra od crvena baršuna iz Riznice trogirske katedrale ima s obje strane mletačke bizantinizirajuće minijature pod gorskim kristalom. Srodan im je kanon s minijaturom Raspeća prekriven kristalom unutar dekorativna okvira u Riznici benediktinskoga samostana Sv. Marije u Zadru. Oba su djela s kraja XIII. st.

LIT.: Eitelberger v. Edelberg, Die mittelalterliche Kunstdenkmäler Dalmatiens, Wien 1884. — H. Folnesics, Die illuminierten Handschriften in Dalmatien, Leipzig 1917. — Lj. Karaman, Portal majstora Radovana u Trogiru, Rad JAZU, 1938, 262. — Isti, O umjetnosti srednjega vijeka u Hrvatskoj i Slavoniji, HZ, 1948, 1–4. — Isti, O srednjovjekovnoj umjetnosti Istre, ibid., 1949, 1–4. — C. Fisković, Fragments du style roman à Dubrovnik, Peristil, 1954, 1. — D. Kečkemet, Figurinalna skulptura romaničkog zvonika splitske katedrale, Prilozi—Dalmacija, 1955. — A. Deanović, Romaničke freske u Sv. Krševanu u Zadru, Peristil, 1957, 2. — M. Prelog, Poreč, grad i spomenici, Beograd 1957. — Lj. Karaman, Andrija Buvina, Zagreb 1960. — I. Petricoli, Pojava romaničke skulpture u Dalmaciji, Zagreb 1960. — K. Prijatelj, Slikano raspelo iz samostana Sv. Klare u Splitu, Peristil, 1961, 4. — B. Fučić, Istarske freske, Zagreb 1963. — I. Petricoli, Romanika u Zadru, u zborniku: Zadar, Zadar 1964. — Minijatura u Jugoslaviji (katalog), Zagreb 1964. — C. Fisković, Radovan, Zagreb 1965. — Isti, Dalmatinske freske, Zagreb 1965. — V. Korać, Arhitektonska škola Pomorja, Beograd 1965. — A. Badurina, Fragmenti iluminiranog evanđelistara s kraja XI. st. u Rabu, Peristil, 1966, 8–9. — G. Gamulin, Bogorodica s djetetom u staroj umjetnosti Hrvatske, Zagreb 1971. — V. J. Durić, Vizantijske freske u Jugoslaviji, Beograd 1974. — N. Klaić i I. Petricoli, Zadar u srednjem vijeku do 1409, Zadar 1976. — L. Mirković, Minijature u antifonarima i gradualima manastira Sv. Franje Asiškog u Zadru, Beograd 1977. — V. Gvozdanović (Goss), Split Cathedral's Wooden Doors, Commentari, 1978, 1–4. — M. Planić-Lončarić, Planirana izgradnja na području Dubrovačke Republike, Zagreb 1980. — N. Jakšić, Romanička klesarska radionica iz Knina, Peristil, 1981, 24. — A. Šonje, Crkvena arhitektura Istre, Zagreb—Pazin 1982. — G. Gamulin, Slikana raspela u Hrvatskoj, Zagreb 1983. — V. Gvozdanović (Goss), The Romanesque Sculpture in the Eastern Adriatic: Between the West and Byzantium, simpozij Romanico Padano, Romanico Europeo, Parma 1983. — N. Jakšić, Tipologija kapitela XI. st. u Dalmaciji, SHP, 1983, 13. — M. Prelog, Romanika, Beograd—Zagreb 1984. — I. Fisković, Romaničko slikarstvo u Hrvatskoj, Zagreb 1987. — J. Stojić, Prikaz nalaza ispod katedrale i Bunićeve poljane u Dubrovniku, u knjizi: Arheološka istraživanja u Dubrovniku i dubrovačkom području, Zagreb 1988. — A. Deanović i Ž. Čorak, Zagrebačka katedrala, Zagreb 1988. — I. Petricoli, Od Donata do Radovana, Split 1990. — Sjaj zadarskih riznica (katalog), Zagreb 1990. — C. Fisković, Dopune ikonografiji splitskih korskih klupa XII. st., Prilozi—Dalmacija, 1990. — J. Belamarić, Ciklus mjeseci Radovanovog portala na katedrali u Trogiru, ibid. — K. Prijatelj, Splitska katedrala, Zagreb 1991. — M. Jurković, »Doppelkapelle« Sv. Kvirina u Krku, Prilozi—Dalmacija, 1992. — Isti, Crkvena reforma i ranoromanička arhitektura na istočnom

Jadranu, SHP, 1992, 20. — I. Fisković, Dva drvena plastična raspela iz romaničkog doba u Istri, Peristil, 1992–93, 35–36. — T. Marasović, Graditeljstvo starohrvatskog doba u Dalmaciji, Split 1994. — Sveti trag (katalog), Zagreb 1994. — Radovan i njegovo doba (zbornik međunarodnoga znanstvenog skupa), Trogir 1994. Jos. B.

ROMANTIZAM, pokret u eur. umjetnosti pri kraju XVIII. st. i u prvoj pol. XIX. st., nastao kao reakcija na racionalizam i klasicizam. Vremenski se podudara s razdobljem velikih društvenih promjena koje se događaju između francuske revolucije 1789. i revolucionarne godine 1848, kada znatno jačaju građanski slojevi. U romantizmu su se razvili kult prirode, koji je uveo već J. J. Rousseau, te zanimanje za egzotične motive izvan eur. zemalja. Iz romantičnoga interesa za prošlost, za pov. građevine i stilove nastaju povijesni stilovi u arhitekturi (*historicism*); iz zanimanja za osobe i događaje iz povijesti, osobito srednjovjekovne, *povijesno slikarstvo*; iz želje da se građevine iz prošlosti očuvaju kao spomenici rađa se konzervatorstvo (služba zaštite spomenika), a radi čuvanja pokretnih spomenika umnaža se broj nacionalnih, regionalnih i mjesnih muzeja.

R. obuhvaća sklop raznorodnih pojava koje daju pečat eur. kulturi u prvoj pol. XIX. st. Povijesni pak stilovi i pov. slikarstvo obilježavaju i drugu pol. XIX. st.

Isticanjem osjećajnosti i mašte, r. je osobito snažno obilježio književnost, glazbu, likovne umjetnosti. U slikarstvo r. uvodi franc. slikar Th. Géricault (»Splav Meduze«, 1819), a razvija ga do vrhunca E. Delacroix mnogobrojnim slikama (pov. i orijentalne teme), koje se odlikuju isticanjem pokreta, smionom upotrebom boje i kontrastima svjetla i sjene. U doba romantizma razvijaju se jeftinije grafičke tehnike (litografija, fotografija), koje omogućuju približavanje lik. umjetnosti najširim društvenim slojevima (ilustracije novina i časopisa, karikature).

Narodi koji nisu imali vlastite države doživljavaju r. poglavito kroz bujanje nacionalne svijesti, zanimanje za narodni jezik, vlastitu prošlost i narodnu umjetnost. Književnost, lik. umjetnosti i glazba služe u prvome redu razvijanju svijesti, pa su osobito naglašeni nacionalno-didaktički i prosvjetiteljski elementi. U tim sredinama u likovnim umjetnostima i arhitekturi r. nije kontrast klasicizmu, već se isprepleće s njim, s biderma-